

Sygn. akt II Ca 157/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lipca 2015 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Agnieszka Bednarek - Moraś
Sędziowie:	SO Zbigniew Ciechanowicz (spr.) SO Robert Bury
Protokolant:	st. sekr. sąd. Dorota J. Szlachta

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 lipca 2015 roku w S.

sprawy z powództwa Skarbu Państwa - Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w S.

przeciwko J. B.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powoda od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z dnia 25 listopada 2014 roku, sygn. akt III C 1287/14

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że nadaje mu treść:

I. zasądza od pozwanego J. B. na rzecz powoda Skarbu Państwa – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w S. kwotę 155 (stu pięćdziesięciu pięciu) złotych i 20 (dwudziestu) groszy wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 20 sierpnia 2013 r.,

II. zasądza do pozwanego na rzecz powoda kwotę 60 (sześćdziesięciu) złotych tytułem kosztów procesu,

III. nakazuje pobrać od pozwanego J. B. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie kwotę 30 (trzydziestu) złotych tytułem kosztów sądowych.;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 60 (sześćdziesięciu) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Uzasadnienie wyroku z dnia 9 lipca 2015 r.:

Powód Skarb Państwa – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w S., będący właścicielem nieruchomości stanowiącej drogę wewnętrzną położoną na

działkach gruntu nr (...) wniósł, wskazując na treść art. 289 k.c., o zasądzenie od pozwanego J. B., na rzecz którego ustanowiono służebność gruntową na tej działce - kwoty 155,20 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 20 sierpnia 2013 r. tytułem zwrotu część poniesionych przez powoda kosztów energii elektrycznej zużytej do oświetlenia ww. drogi oraz naprawy jej oświetlenia.

Pozwany J. B. w sprzeciwie od wydanego w niniejszej sprawie nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym zakwestionował roszczenia powoda podnosząc m.in., że zgodnie z uzgodnieniami zawartymi w umowie sprzedaży nieruchomości miał nie ponosić żadnych kosztów, poza wymienionymi w akcie notarialnym, zaś powód miał przekazać nieodpłatnie trafostację i infrastrukturę oświetlenia ulic (...).

Wyrokiem z dnia 25 listopada 2014 r. Sąd Rejonowy Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie oddalił powództwo.

U podstaw powyższego orzeczenie legły następujące ustalenia:

W dniu 26 marca 2002 r. pozwany J. B. zawarł z powodem Skarbem Państwa - Państwowym Gospodarstwem Leśnym Lasy Państwowe Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w S. w formie aktu notarialnego umowę sprzedaży nieruchomości zabudowanej domem mieszkalnym, stanowiącej działkę gruntu nr (...), obręb 144/4 - D., położonej przy ul. (...) w S.. W akcie tym powód ustanowił na działkach gruntu nr (...) na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości stanowiącej ww. działkę gruntu nr (...), nieodpłatną służebność drogową, polegającą na prawie przejazdu i przechodu przez działki gruntu nr (...). Analogiczne służebności powód ustanowił na rzecz 19 innych właścicieli działek sąsiednich. Działki gruntu nr (...) tworzą drogę wewnętrzną, oświetlaną za pomocą położonych przy nich latarni. Noszą one nazwy ul. (...) i ul. (...).

Pismem z dnia 20 listopada 2012 r. powód poinformował pozwanego, iż z uwagi na ponoszone koszty utrzymania drogi dojazdowej do jego posesji, od 1 stycznia 2013 r. rozpocznie rozliczanie wydatków na utrzymanie tej drogi na korzystających z niej właścicieli poszczególnych posesji. Jednocześnie powód wskazał, że wielokrotne próby przekazania drogi Gminie M. S. nie odniosły skutku, zaś on ponosi koszty utrzymania tej infrastruktury, a ich głównym składnikiem jest koszt oświetlenia, napraw i opraw świetlnych, koszty odśnieżania w sezonie zimowym oraz koszty ubezpieczenia. Powiadomił on również pozwanego, że kwota faktycznie ponoszonych kosztów będzie rozliczana w równych częściach na wszystkich właścicieli nieruchomości, dla których ustanowiona została służebność drogową. Powód, wraz z pismem z dnia 1 marca 2013 r. przesłał pozwanemu fakturę za zużycie energii elektrycznej do oświetlenia ulic (...) za okres od 1 stycznia 2013 r. do 2 lutego 2013 r. na kwotę 38,04 zł. Pozwany oświadczył, że nie wyraża zgody na obciążanie go dodatkowymi kosztami związanymi z infrastrukturą ulic (...).

W dniu 29 marca 2013 r. powód wystawił pozwanemu fakturę na kwotę 23,99 zł z tytułu naprawy oświetlenia ww. ulic. Fakturę tą pozwany odesłał powodowi, informując, że nie będzie za nią płacił.

Pismem z dnia 24 kwietnia 2013 r. powód powiadomił pozwanego, że w związku z wieloma przypadkami odmowy partycypowania w kosztach utrzymania służebności przejazdu i przechodu drogi na ulicach (...), w ślad za licznymi sugestiami mieszkańców z dniem 30 kwietnia 2013 r. nastąpi wyłączenie oświetlenia drogi wewnętrznej. Do pisma załączono kolejną fakturę z dnia 23 kwietnia 2013 r. za zużycie energii elektrycznej za okres od 2 lutego 2013 r. do 3 kwietnia 2013 r. w kwocie 62,31 zł.

W dniu 17 czerwca 2013 r. powód wystawił pozwanemu fakturę na kwotę 30,86 zł z tytułu kosztów energii elektrycznej za okres od 3 kwietnia 2013 r. do 3 czerwca 2013 r.

Pismem z dnia 9 sierpnia 2013 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty łącznie kwoty 155,20 zł obejmującej należności z ww. faktur. Pozwany odmówił przyjęcia przesyłki zawierającej to pismo.

W dniu 29 listopada 2013 r. powód wystosował do pozwanego przedsądowe wezwanie do zapłaty.

Powód ustalił należności, którymi obciążył pozwanego w oparciu o faktury VAT wystawione mu przez (...) S.A. w P., dzieląc wynikające z nich kwoty przez 20.

Akcentując bezsporność ustalonego stanu faktycznego Sąd Rejonowy powództwo uznał za bezzasadne wskazując na to, iż strony nie uzgodniły którą z nich obciążać będzie obowiązek utrzymywania urządzeń potrzebnych do wykonywania służebności przejazdu i przechodu w umowie sprzedaży z dnia 26 marca 2002 r., w której ustanowiono tą służebność, ani w żadnej innej, a zatem zastosowanie w tej mierze może mieć wyłącznie regulacja wynikająca z art. 289 § 1 kc. Sąd Rejonowy wskazał przy tym, iż nieodpłatne ustanowienie tej służebności na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości przy ul. (...) (a zatem bez żadnego ekwiwalentu dla powoda z tytułu jej ustanowienia) nie oznacza, że właściciel ten nie jest obowiązany ponosić żadnych kosztów związanych z utrzymywaniem ww. urządzeń – obowiązek ten wynika wprost z cytowanego wyżej przepisu.

Odnosząc się do istoty przedmiotowej służebności zwrócono uwagę na to, że służebność przejazdu (służebność drogi) lub przechodu (służebność ścieżki) polega na uprawnieniu każdorazowego właściciela nieruchomości władnącej do korzystania z nieruchomości obciążonej w celach przejścia (pieszo) lub przejazdu (przy użyciu pojazdów), a zatem urządzeniem potrzebnym do wykonywania takiej służebności będzie każde tego rodzaju urządzenie, o ile bez tego urządzenia wykonywanie służebności nie byłoby możliwe. W znaczeniu słownikowym bowiem potrzebny to „taki, bez którego nie można się obejść”. Przepis ten nie dotyczy tym samym takich urządzeń, które mogą być wykorzystywane przy wykonywaniu służebności, lecz nie są do tego konieczne. Obowiązek utrzymywania urządzeń niezbędnych do wykonywania służebności przejazdu i przechodu obejmować będzie tym samym np. koszty napraw, remontów spornej drogi dojazdowej, w tym wymiany nawierzchni, zachowania jej w czystości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2010 r., sygn. akt II CSK 30/10), ale już nie oświetlenia drogi, w tym zużytej do tego celu energii elektrycznej i napraw tego oświetlenia. Urządzenia tego rodzaju wprawdzie ułatwiają korzystanie z tej służebności, lecz nie są do korzystania z niej nieodzowne. Jak wynikało ze zgodnych w tej mierze oświadczeń stron złożonych na rozprawie, od pewnego czasu oświetlenie ulic (...) jest wyłączone, zaś zasady doświadczenia życiowego wskazują, iż nie są to jedynie drogi dojazdowe do nieruchomości zabudowanych w obszarze S., które pozostają nieoświetlone, a z których mimo to można korzystać w celu przejścia lub przejazdu.

W efekcie uznano, iż na pozwanym nie spoczywa obowiązek utrzymywania oświetlenia ulic (...), a tym samym ponoszenia kosztów zużycia energii elektrycznej do oświetlenia tych ulic oraz napraw tegoż oświetlenia, w tym przypadku ujętych w fakturach sporządzonych przez powoda w dniach 26 lutego 2013 r., 29 marca 2013 r., 23 kwietnia 2013 r. i 17 czerwca 2013 r., z których należności złożyły się na dochodzoną pozwem kwotę 155,20 zł.

Wyrok Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z dnia 25 listopada 2014 r. zaskarżył w całości powód żądając jego zmiany poprzez uwzględnienie powództwa oraz obciążenie pozwanego kosztami postępowania. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono naruszenie prawa materialnego tj. art. 289 § 1 Kodeksu cywilnego poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że urządzeniem potrzebnym do wykonywania służebności przejazdu i przechodu będzie każde urządzenie, bez którego wykonywanie służebności nie byłoby możliwe (bez których nie można się obejść), przy jednoczesnym zawężeniu tego pojęcia jedynie do samej nawierzchni drogi, podczas gdy prawidłowa interpretacja przepisu powinna prowadzić do wniosku, iż urządzeniem potrzebnym do wykonywania służebności w myśl w/w przepisu jest nie tylko sama nawierzchnia drogi, ale także różnego rodzaju instalacje (w tym także oświetleniowa), które umożliwiają bezpieczne i łatwe wykonywanie służebności zgodnie z jej treścią i celem.

Apelujący wniósł o dopuszczenie dowodu z pisma H. Z. z 9.03.2013 r. wskazując, że potrzeba powołania powyższego dowodu wynikła dopiero na tym etapie postępowania, gdyż w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji konieczność oświetlenia dla wykonywania służebności nie była przez pozwanego w ogóle kwestionowana, a istota sporu sprowadzała się wyłącznie do ustalenia istnienia po stronie pozwanego obowiązku ponoszenia kosztów utrzymania urządzeń potrzebnych do wykonywania służebności w świetle treści aktu notarialnego z 26.03.2002 r. Apelujący zwrócił uwagę na to, iż uwadze Sądu Rejonowego umknął fakt, że odcinek drogi objętej służebnością przejazdu i przechodu jest dość znaczny, a droga - co wynika wprost z mapy - ma kilka ostrych zakrętów, na których widoczność jest istotnie ograniczona. Droga nie spełnia parametrów drogi publicznej, gdyż jest wąska, co również

obrazuje załączona do pozwu mapa. W ocenie powoda, to właśnie szerokość drogi i jej usytuowanie powodują, że w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy oświetlenie jest potrzebne do wykonywania służebności. Nie zmienia tego faktu wyłączenie oświetlenia przez powoda, gdyż nie istnieje żadne uzasadnienie dla tego, aby to jedynie powód ponosił ciężar zapewnienia bezpiecznego korzystania z drogi służebnej, tym bardziej, że sam powód ze spornej drogi nie korzysta. Wskazano również na to, że na długo przed poinformowaniem właścicieli nieruchomości władnących o zamiarze obciążenia ich kosztami oświetlenia, w Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w S. wielokrotnie odbierano telefony z żądaniami i prośbami o naprawienie oznaczonych punktów świetlnych, co świadczyłoby o tym, że jednak instalacja oświetleniowa była potrzebna do korzystania z drogi służebnej. Potwierdzeniem tego faktu jest również wystąpienie p. H. Z., która w piśmie z dnia 9 marca 2013 r. odwołuje się do swoich licznych monitów w sprawie uszkodzonej latami.

Pozwany zażądał oddalenia apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja była zasadna.

Jako podstawę prawną żądań pozwu powód wskazał przepis art. 289 § 1 kc, zgodnie z którym w braku odmiennej umowy obowiązek utrzymywania urządzeń potrzebnych do wykonywania służebności gruntowej obciąża właściciela nieruchomości władnącej.

Wstępnie należy wskazać, iż stan faktyczny sprawy został przez Sąd Rejonowy ustalony w oparciu o dokumenty składane przez strony. Ich treść nie wzbudzała wątpliwości, za wyjątkiem pisemnych oświadczeń H. Z. czy B. B., które w sposób pośredni miały wskazywać na potrzebę oświetlenia ulic (...) czy P., lecz które były na tyle wieloznaczne, iż uniemożliwiło to ich stanowczą ocenę. Zwraca uwagę to, iż strony nie zawnioskowały przeprowadzenia dowodów z osobowych źródeł dowodowych. Tym niemniej zgodzić się należy z Sądem Rejonowym, iż nie stan faktyczny w sprawie był sporny lecz jego ocena prawna.

Słusznie dostrzega Sąd Rejonowy to, iż strony niniejszego sporu nie uregulowały swoich wzajemnych relacji związanych z utrzymaniem urządzeń potrzebnych do wykonywania służebności gruntowej, a zatem istotą sporu winno być ustalenie, czy latarnie uliczne usytuowane na nieruchomości drogowej powoda obciążonej służebnością opisaną pozwem uznać należy za takie urządzenia.

Dodać przy tym należy, iż służebności gruntowe mogą mieć na celu jedynie zwiększenie użyteczności nieruchomości władnącej lub jej oznaczonej części, a więc służą one celowi gospodarczemu, jakim jest zapewnienie korzyści polegającej na zwiększeniu użyteczności czy podniesieniu wartości eksploatacyjnej nieruchomości władnącej (zob. System Prawa Prywatnego Tom. 4 pod red. Gniewek, za SIP Legalis – komentarz do powyższego przepisu).

Analiza stanu faktycznego zaistniałego w sprawie nie pozwala podzielić poglądu, który legł u podstaw oddalenia powództwa, iż latarnie uliczne wprawdzie ułatwiają korzystanie z tej służebności, lecz nie są do korzystania z niej nieodzowne.

Uwagę zwraca fakt funkcjonowania oświetlenia ulicy, przy której położony jest m.in. dom pozwanego od chwili wybudowania tego domu, jak też innych domów przy ul (...), a zatem na pewien czas przez zbyciem zabudowy mieszkalnej dotychczasowym pracownikom służby leśnej. Zakładając racjonalność zachowań ludzkich, wynikających już z samego założenia, że dokonanie nakładu na nieruchomość wymagającego istotnego zaangażowania finansowego i organizacyjnego, przyjąć należało, iż stawiając lampy uliczne zakładano, iż są to urządzenia konieczne dla korzystania z budynków mieszkalnych położonych przy drodze obok której je ulokowano. Tezę taką potwierdza okoliczność, którą można wydedukować po zapoznaniu się z treścią złożonej przez powoda mapy (k. 13) oraz mapy geodezyjnej i wrysu z mapy geodezyjnej załączonych przez pozwanego do sprzeciwu od nakazu zapłaty (k. 55 i 60), które zostały przez Sąd Rejonowy zaliczone w poczet materiału dowodowego. Analiza tych dokumentów wskazuje na to, iż dwie drogi przy których usytuowane są nieruchomości dawnych pracowników leśnych, tj. ul. (...) nie mają

prostego przebiegu, wielokrotnie się załamując, rozwidlając i krzyżując. Zakładając, że złożone przez strony mapki i plany oddają rzeczywisty przebieg tych ulic, to dostrzec należy niejednolity przekrój w szeregu miejsc, który może utrudniać bezkolizyjne poruszanie się w przeciwnych kierunkach pojazdów czy pieszych. Znajdujące się na mapkach warstwie wskazują na pofałdowane ukształtowanie terenu, przez które przebiegają drogi obciążone służebnościami. Zaś bezpośrednie sąsiedztwo kompleksu leśnego (...) Parku Krajobrazowego (...) (zob. rozporządzenie Nr 10/2005 Wojewody (...) z dnia 25 maja 2005 r. w sprawie (...) Parku Krajobrazowego (...) (Dz. Urz. Woj. Z. Nr 45, poz. 1052) stanowi dodatkowy argument za przyjęciem tezy, iż lampy uliczne posadowione przy ul. (...) to urządzenia potrzebne do bezpiecznego oraz wygodnego korzystania z nieruchomości drogowej obciążonej służebnością przechodu i przejazdu w rozumieniu art. 289 § 1 kc.

Nie sposób również nie dostrzec tego, iż aczkolwiek spostrzeżenie Sądu Rejonowego, co do braku na szeregu ulic (...) oświetlenia jest trafne, to jednak ustawodawca nie wypełniając konkretną treścią pojęcia „urządzeń potrzebnych do wykonywania służebności gruntowej” pozostawił sądom powszechnym możliwość oceny każdego indywidualnego przypadku. W niniejszej sprawie latarnie uliczne istniały przed ustanowieniem służebności. Ustanawiając służebność strony czynności notarialnej nie dokonały jakichkolwiek uzgodnień, które wprowadzałyby zmiany co do dotychczasowego sposobu korzystania przez najemców domków funkcyjnych z ulic (...). Dodać przy tym należy, iż zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w doktrynie, obowiązek utrzymywania urządzeń potrzebnych do wykonywania służebności gruntowej obciążający z mocy ustawy właściciela nieruchomości władnącej dotyczy jedynie urządzeń, które istniały w dniu powstania służebności, a więc tak jak w sytuacji będącej kanwą niniejszej sprawy (tak: R.Czarnecki, [w:] Resich, Komentarz do K.C. 1972, t. I, s. 732; A.Wąsiewicz, [w:] System, t. II, s. 700; J.Winiarz, [w:] Winiarz, Komentarz 1989, t. I, s. 240).

Oświetlenie ulic przy których mieszkają ludzie uznać należy również za zwykły przejaw postępu cywilizacyjnego i technicznego, który dotyczy również miasta S.. Nie sposób więc w kontekście powyższych okoliczności przyjąć, iż skoro potrzeba funkcjonowania oświetlenia ulic opisanych pozwem istniała ze względu na ich usytuowanie i charakter w chwili wznoszenia budynków mieszkalnych przy tych ulicach, a więc i również w chwili ustanowienia służebności gruntowej przejścia i przejazdu, to przestała ona istnieć aktualnie.

Mając powyższe na uwadze apelację powoda należało uznać za zasadną i w trybie art. 386 § 1 k.p.c. zmienić wyrok Sądu Rejonowego poprzez zasądzenie od pozwanego J. B. na rzecz powoda Skarbu Państwa – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w S. kwoty 155 złotych i 20 groszy, stanowiącej część kosztów związanych z opłatami za energię elektryczną zużytą na oświetlenie ulicy (...) i naprawy latarni tam usytuowanych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 20 sierpnia 2013 r., tj. od dnia wezwania do zapłaty (art. 476 k.c.).

Natomiast w oparciu o treść art. 98 § 1 k.p.c. pozwanego należało obciążyć kosztami procesu: w postaci zasądzonych na rzecz powoda zwrotu kosztów wynagrodzenie w stawce minimalnej jego pełnomocnika w kwocie 60 zł oraz kwotą nieuiszczonej opłaty od pozwu w wysokości 30 zł, od uiszczenia której powód był zwolniony z mocy ustawy, które z kolei należało nakazać pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie.

Powyższa regulacja również stanowiła podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego, które zostało przegrane przez pozwanego – koszty poniesione przez powoda to kwota 60 zł będąca wynagrodzeniem jego pełnomocnika ustalonym w stawce minimalnej.

SSO Robert Bury SSO Agnieszka Bednarek-Moraś SSO Zbigniew Ciechanowicz